

Spis treści:

Wstęp	2
I. Podstawa prawna realizacji „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Radzymin na lata 2016-2019”	3
II. Zakres realizacji „Gminnego Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Radzymin na lata 2016-2019”	3
Wnioski	34

Wstęp

Obowiązek sporządzania Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami wynika z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2024 r. poz. 1292) zwanej dalej: „u.o.z.o.z.”, który stanowi: „Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”. Gminny Program opieki nad Zabytkami określa kierunki i działania podejmowane przez władze gminy, których celem jest szeroko pojęta ochrona dziedzictwa kulturowego. Podstawowe cele opracowywania programów opieki nad zabytkami zostały wymienione w ustępie 2 wymienionego artykułu 87 ustawy:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Na obszarze Gminy Radzymin funkcjonują dwie ustawowe formy ochrony zabytków wymienione w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, są to: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Na terenie Gminy Radzymin znajduje się 11 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, w tym dwa stanowiska archeologiczne. Są to najcenniejsze elementy krajobrazu kulturowego gminy, a ich ujęcie w rejestrze zabytków powoduje po stronie właściciela lub posiadacza zabytku określone prawa i obowiązki, a po stronie organów administracji konserwatorskiej — uprawnienia do stosowania środków władczej ingerencji wobec chronionego zabytku. Obiekty te są objęte szczególnymi rygorami ochrony konserwatorskiej, które powodują że wszelkie działania podejmowane na ich terenie wymagają pisemnego pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Własnością Gminy Radzymin są następujące zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków:

1. Budynek przycementarny (stróżówka), Aleja Jana Pawła II nr 64, wpis do rejestru zabytków nr A-1954 z dnia 08.10.1995r.
2. Park krajobrazowy w założeniu pałacowo-parkowym, ul. 11 Listopada / Gen. Lucjana Żeligowskiego, wpis do rejestru zabytków nr A-1593 z dnia 12.07.1995r.
3. Dom administratora w założeniu pałacowo-parkowym, ul. 11 Listopada 4, wpis do rejestru zabytków nr A-1593 z dnia 12.07.1995r.

Na terenie gminy Radzymin znajduje się ogółem 375 obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków - w tym 328 stanowisk archeologicznych. Gminna ewidencja zabytków nie stanowi ustawowej formy ochrony zabytków. Obiekty zabytkowe ujęte w gminnej ewidencji zabytków muszą być uwzględniane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i po ich ujęciu podlegają ochronie prawnej.

I. Podstawa prawna realizacji „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Radzymin na lata 2016-2019”

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Radzymin na lata 2016 - 2019 został Uchwalony przez Radę Miejską w Radzyminie Uchwałą nr 329/XXX/2016 z dnia 21 listopada 2016 r. Tą samą Uchwałą Rady Miasta w Radzyminie została przyjęta gminna ewidencja zabytków.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2024 r. poz. 1292) burmistrz sporządza, co dwa lata, sprawozdanie z realizacji Programu, które przedstawia radzie gminy. Sprawozdanie zostało sporządzone na lata 2016-2023 z podziałem na dwuletnie okresy tj. za lata: 2016-2017, 2018-2019, 2020-2021, 2022-2023. W Programie Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Radzymin na lata 2016-2019 zostały wymienione instrumentaria realizacji Programu.

Gminny program opieki nad zabytkami określił kierunki podejmowanych przez samorząd działań, mających na celu szeroko pojętą ochronę dziedzictwa kulturowego. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Głównym odbiorcą programu była społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna była odczuć efekty jego wdrażania.

II. Zakres realizacji „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Radzymin na lata 2016-2019”

W programie zostało określonych siedem następujących priorytetów:

1. Konsekwentne i planowe realizowanie zadań będących w kompetencji samorządu gminnego dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenia uznania dla znaczenia dziedzictwa kulturowego gminy.
2. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego.
3. Wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
4. Zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni.
5. Wykreowanie wizerunku gminy i tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.
6. Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.
7. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Poszczególnym priorytetom zostały przypisane kierunki działania oraz konkretne działania do zrealizowania. W ramach realizacji przyjętych priorytetów zostały zrealizowane następujące przedsięwzięcia.

Priorytet 1: Konsekwentne i planowe realizowanie zadań będących w kompetencji samorządu gminnego dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenia uznania dla znaczenia dziedzictwa kulturowego gminy.

1.1. Kierunek działania: Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie.

1.1.1. Zadanie: Przyjęcie przez Radę Miejską Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz okresowe monitorowanie jego realizacji.

1.1.2. Zadanie: Prowadzenie i regularne aktualizowanie gminnej ewidencji zabytków, poprzez okresowe przeglądy obiektów wpisanych do ewidencji.

1.1.3. Zadanie: Uzupelnianie gminnej ewidencji zabytków w przypadku wyłonienia nowych obiektów.

1.1.4. Zadanie: Bieżąca współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Radzymin na lata 2016-2019 został przyjęty Uchwałą nr 329/XXX/2016 Rady Miejskiej w Radzyminie. W okresie sprawozdawczym nie aktualizowano gminnej ewidencji zabytków. W szeregu obiektów przeprowadzono okresowe przeglądy wynikające z przepisów prawa budowlanego. W okresie sprawozdawczym nie uzupełniono gminnej ewidencji zabytków o nowe obiekty. W trakcie realizacji najważniejszych inwestycji związanych z pracami przy obiektach zabytkowych, jak budowie Parku ks. Eleonory Czartoryskiej oraz modernizacji Domu Administratora w Parku przy ul. Żeligowskiego, modernizacji zabytkowego Domu Pielgrzyma w Radzyminie, budowie parku na terenie byłego cmentarza ewangelickiego w Radzyminie, każdorazowo prace prowadzone były z zachowaniem bieżącej współpracy z MWKZ.

1.2. Kierunek działania: Udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków.

1.2.1. Zadanie: Podejmowanie interwencji wobec niszczonych i degradowanych niewłaściwym użytkowaniem obiektów zabytkowych.

1.2.2. Zadanie: Prowadzenie prac remontowych, konserwatorskich i adaptacyjnych obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków lub Gminnej Ewidencji Zabytków, będących własnością miasta.

1.2.3. Zadanie: Wspomaganie działań rewaloryzacyjnych i rewitalizacyjnych zdegradowanych cennych obiektów i obszarów o znaczeniu historycznym.

1.2.4. Zadanie: Współfinansowanie prac konserwatorsko-restauratorskich i ratunkowych przy obiektach nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków nie będących własnością gminy.

1.2.5. Zadanie: Wspieranie lub prowadzenie bieżących prac porządkowych na nieczynnych cmentarzach znajdujących się na terenie miasta, po uprzednim zaopiniowaniu zakresu prac i użytych metod z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Warszawie.

1.2.6. Zadanie: Prowadzenie nadzoru konserwatorskiego nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez gminę, a stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych.

Zdecydowana większość obiektów zabytkowych ujętych w rejestrze zabytków i gminnej ewidencji zabytków nie stanowi własności Gminy Radzymin i w związku z tym gmina nie ma

możliwości prawnych sprawowania nad nimi opieki. Obowiązek opieki nad zabytkami spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego obowiązek opieki, a więc prowadzenie i finansowanie prac na zabytku jest zadaniem własnym i realizacja zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami powinna uwzględniać opiekę nad zabytkami stanowiącymi własność Gminy oraz ochronę dziedzictwa kulturowego na terenie całej gminy.

W okresie sprawozdawczym, dzięki dostępnym instrumentom prawnym, finansowym i społecznym podjęto szereg działań na rzecz zachowania poszczególnych zabytków jak i dziedzictwa kulturowego Gminy Radzymin:

w latach 2016-2017

W roku 2016 została opracowana szczegółowa koncepcja rewitalizacji Parku Czartoryskiej w Radzyminie, na podstawie której w roku 2017 Gmina Radzymin złożyła wniosek o przyznanie pomocy do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach działania 2.5 oś priorytetowa II Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. W ramach realizacji projektu pn. „Zielony Radzymin – rozwój terenów zielonych w centrum miasta” Gmina Radzymin otrzymała kwotę 14 mln złotych unijnego dofinansowania na rewitalizację gminnych terenów parkowych. Większość tych środków została przeznaczona na przebudowę Parku księżnej Eleonory Czartoryskiej, a pozostałe na rewitalizację parku na pl. T. Kościuszki oraz dawnego cmentarza ewangelickiego.

w latach 2018-2019

Rewitalizacja zabytkowego Domku Ogrodnika

Budynek wraz z otaczającym go terenem i stawem został wpisany decyzją z dnia 02.07.1995 r. do Rejestru Zabytków nieruchomości (Rejestr nr A-1593).

W latach 2018-2019 został odrestaurowany Domek Ogrodnika, który wraz z otaczającym go parkiem stanowi fragment dawnego kompleksu pałacowo-parkowego w stylu angielskim, założonego ok. 1770 r. przez księżną Eleonorę Czartoryską, wujenkę króla Stanisława Augusta. Domek jest jedyną pozostałością tutejszych zabudowań, bo pałac został rozebrany pod koniec XIX wieku.

Rewitalizacja Domku Ogrodnika była możliwa dzięki pozyskaniu dofinansowania unijnego. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Oś Priorytetowa V „Gospodarka Przyjazna Środowisku”, działanie 5.3 „Dziedzictwo Kulturowe”) Gmina Radzymin pozyskała 677 078,25 zł na projekt pn. „Wzrost potencjału turystycznego Gminy Radzymin poprzez adaptację na cele kulturalne zabytkowego Domku Administratora, znajdującego się w historycznym Parku Księżnej Eleonory Czartoryskiej”. Całkowita kwota na realizację przedmiotowego projektu finalnie wyniosła 2 020 066,00 zł.

Stan Domku Administratora w momencie przystąpienia do prac budowlanych był bardzo zły, gdyż od lat 70-tych budynek popadał w ruinę, a wcześniej był wykorzystywany m.in. na cele mieszkalne. Widoczna była zaawansowana degradacja ścian, otworów okiennych, liczne pęknięcia i ubytki cegieł w sklepieniach. Podziemie wypełnione było gruzem i śmieciami. Do prac przystąpiono z intencją zachowania historycznej tkanki budynku, zgodnie z wytycznymi i pod ścisłym nadzorem Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Proces remontu i adaptacji zabytkowego budynku na cele kulturalne rozpoczął się podpisaniem umowy z firmą EI-Bud w kwietniu 2018 roku. Prace zlecono w formule zaprojektuj i wybuduj. W bardzo krótkim czasie wykonano projekt budowlany i uzyskano decyzję MWKZ zezwalającą na prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie jak też we fragmencie parku otaczającym budynek. Już pod koniec sierpnia tego samego roku gmina uzyskała ostateczną decyzję o pozwoleniu na budowę. W trakcie prac budowlanych na terenie budowy odbywały się wizytacje przedstawicieli WKZ. W trakcie realizacji uzgadniano m.in. kolor elewacji oraz materiały wykończeniowe wystroju wewnątrz. Pozostałe elementy projektu oraz zagospodarowanie terenu były zatwierdzone przez Konserwatora Zabytków na etapie sporządzania projektu budowlanego, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.

Dostosowanie obiektu do nowych funkcji wymagało zastosowania złożonych technologii budowlanych, które wzmocniły i zabezpieczyły budynek. Wykonano wzmocnienie fundamentów, wylewając pod nimi betonowe podbicie. Pogłębiono piwnicę obiektu po to, aby uzyskana w ten sposób przestrzeń mogła służyć celom muzealnym i wystawienniczym. Piwnica przykryta była sklepieniem łukowym, który niestety podczas eksploatacji obiektu uległ zniszczeniom. Zachowana część sklepienia została zabezpieczona poprzez nadlanie cienkiej warstwy nadbetonu oraz niejako spięcie specjalnymi prętami istniejącego sklepienia z nowo wylanym nadbetonem. W celu zabezpieczenia konstrukcji ścian podczas prac spięto je klamrami z cięgnami w taki sposób, aby zachowały stabilność. Kolejną zastosowaną technologią była metoda Helifix, polegająca na wklejaniu w ściany prętów o specjalnym kształcie, wykonanych ze stali. Technologia ta pozwoliła „zszyć” pęknięcia i stworzyć dodatkowe belki w konstrukcjach murowych. Konstrukcja dachu została wymieniona w ramach programu zabezpieczenia od zniszczenia zabytków około 10 lat temu. Zabezpieczenie części podziemnej wykonano z zastosowaniem technologii iniekcji oraz szczelnej wanny, co chroni budynek przed wilgocią i przesiąkaniem wody. Metoda ta opiera się na zastosowaniu

specjalnych żywic, betonu wodoszczelnego i zgrzewanej membrany oraz dociskowej płyty żelbetowej.

W trakcie remontu odrestaurowano piękne drewniane kolumny oraz drewniane podcienie mieszczące się na elewacji frontowej obiektu. W dniu 19.09.2019 r. gmina uzyskała pozwolenie na użytkowanie Domku Administratora Parku Ks. Eleonory Czartoryskiej. Powierzchnia użytkowa budynku wynosi nieco ponad 180 m² (piwnica 55 m²; parter 83 m²; poddasze 46,5 m²). Przestrzeni i funkcjonalności dodają mu dobudowane do Domku kilkupoziomowe tarasy i parkowe otoczenie (418m²). Prace projektowe i budowlane były wykonywane przez firmę EL-BUD pod nadzorem inspektora z firmy Wector i pracowników Referatu Inwestycji Urzędu Miasta i Gminy Radzymin.

Zabytek został pieczołowicie odrestaurowany, podczas prac zachowano pierwotną konstrukcję obiektu i detale, stworzono nowoczesną przestrzeń ekspozycyjną i internetowe info-kioski z prezentacją historyczną. W Domku znalazła się przestrzeń muzealno-wystawiennicza i gastronomiczna. Nowym elementem są tarasy okalające Domek, które służą wypoczynkowi i organizacji wydarzeń kulturalnych. W najbliższym otoczeniu powstały nowe ścieżki i ławeczki, zagospodarowano ponownie zieleni.

Parter i antresola Domku Ogrodnika służą spotkaniom w kawiarni i wydarzeniom kulturalnym. W części podziemnej obiektu mieści się przestrzeń muzealno-wystawiennicza z internetowymi info-kioskami, które prezentują historię Radzyna oraz przypominają postać i działalność ks. Eleonory Czartoryskiej. Znajduje się tu również przestrzeń na wystawy czasowe i lekcje historyczne. Ozdobą wewnątrz są rekonstrukcje XVIII-wiecznych strojów oraz model pałacu ks. Eleonory Czartoryskiej, wykonany w nowoczesnej technologii druku 3D na podstawie makiety pałacu, którą kilka lat wcześniej skonstruowano zgodnie z zachowanymi rysunkami pałacu (oryginał makiety można obejrzeć w holu nieodległej Szkoły Podstawowej nr 1 im. ppłk. pil. M. Pisarka).

W 2020 roku Domek Ogrodnika w Radzynie otrzymał nagrodę im. prof. Wiktora Zina w ogólnopolskim konkursie „Modernizacja Roku i Budowa XXI wieku”.

w latach 2020-2021

Rewitalizacja byłego cmentarza ewangelickiego.

Teren byłego cmentarza ewangelickiego przy ul. Polnej w Radzyminie był nieużytkiem porośniętym przypadkowymi samosiejkami oraz niską roślinnością. Na terenie znajdowały się nieliczne pozostałości po nagrobkach oraz zdewastowane słupy bramy wejściowej z początków XX wieku.

Gmina Radzymin uzyskała decyzję o pozwoleniu na budowę w dniu 27.09.2019 r., a z dniem 17.10.2019 r. decyzja stała się ostateczna. W dniu 14.05.2020r. podpisano umowę z firmą Sorted Sp. z o.o. na „Budowę parku na terenie byłego cmentarza ewangelickiego wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą na działkach nr ew. 73/6 i 72/1 z obrębem 02-03 przy ul. Polnej w Radzyminie”.

Prace przy budowie skweru przy ul. Polnej w Radzyminie trwały od maja 2020 r. do kwietnia 2021 r. Całkowity koszt wykonanych prac wyniósł 1 889 016,00 zł. Powierzchnia zagospodarowanego terenu to blisko 3 tys. m². Głównym założeniem projektowym przy rewitalizacji terenu byłego cmentarza ewangelickiego było połączenie przestrzeni wypoczynku i rekreacji z pamięcią historyczną. Dlatego skwer jest podzielony na dwie strefy, które spaja położona w centralnym punkcie fontanna.

Prace budowlane były prowadzone pod nadzorem archeologicznym i według wytycznych konserwatora zabytków. Celem rewitalizacji terenu było zagospodarowanie przestrzeni do wypoczynku, rekreacji i pamięci. Prace na obszarze byłego cmentarza ewangelickiego przy ul. Polnej objęły budowę alejek, przy których umieszczono zabytkowe pozostałości po cmentarzu, oświetlenie terenu, budowę fontanny, a także monitoring i punkty dostępne WiFi. Przy ścieżkach usytuowano stoliki do odpoczynku i gry w szachy, ławki, stojaki na rowery oraz metalowe pergole.

Skwer przy ul. Polnej podzielono na dwie części. W pierwszej stworzono strefę pamięci historycznej, w drugiej zaś część rekreacyjną. Nie wprowadzono czytelnego podziału pomiędzy strefami celem zintegrowania części historycznej z częścią wypoczynkową. Wprowadzenie ścieżki przecinającej aleję główną, prowadzącej do wyjścia z parku, w sposób symboliczny oddzieliło kompozycyjnie obie strefy.

W „strefie pamięci” znalazły się odrestaurowane zabytkowe słupy bramy cmentarnej, które wyposażono w kute skrzydła i furtki, a także pozostawiono fragmenty nagrobków, które umieszczono na kamiennych postumentach wzdłuż „ścieżki historycznej”. Mają one za zadanie symbolizować upływ czasu i uświadamiać wpływ trudnej przeszłości historycznej na losy cmentarzy ewangelickich w Polsce.

W strefie rekreacyjno-wypoczynkowej zlokalizowano niewielką górkę o wysokości 1,2 m ponad poziomem terenu, która stanowi dominantę kompozycyjną. W części tej zlokalizowano również podświetlaną fontannę z okrągłym zbiornikiem o średnicy 5,6 m i poidelko. Klimatu miejscu dodaje oświetlenie drzew.

Skwer przy ul. Polnej w Radzyminie zagospodarowano w taki sposób, aby mogły z niego korzystać osoby niepełnosprawne poruszające się na wózkach inwalidzkich. Nie występują różnice w poziomach, brak jest wystających obrzeży i krawężników. Wybudowane alejki i zielone zakątki zachęcają do spacerów i pełnią funkcję ścieżki historycznej.

Dbalność o cmentarze jest cechą dojrzałego społeczeństwa o wysokiej kulturze. Do przeszłości przeszło nieprzemyślane postępowanie wobec cmentarzy mniejszości wyznaniowych: żydowskiej oraz ewangelickiej. Obecnie cmentarze to nie tylko miejsca uświęcone pochówkami zmarłych, ale często stanowią miejsca włączane w przestrzeń publiczną miast i miejscowości, jako wynik przemian historycznych i kulturowych. Zieleń cmentarna stanowi najczęściej wyróżniający element krajobrazu, często stanowiący dominantę architektoniczną terenu. Przykład umiejętnego włączenia cmentarzy w sferę publiczną stanowi wzorowo zrewitalizowany i zaadaptowany na cele użyteczności publicznej teren cmentarza ewangelickiego na terenie Radzymina. Obecnie jest to miejsce łączące w sobie przestrzeń publiczną mającą charakter parku jak i miejscem pamięci po ewangelikach, dawnych mieszkańcach Radzymina.

w latach 2022-2023

1. Rewitalizacji Parku im. Ks. Eleonory Czartoryskiej (2020-2023 czas trwania robót budowlanych) – park krajobrazowy wraz ze stawem został wpisany decyzją z dnia 02.07.1995r. do Rejestru Zabytków nieruchomych (Rejestr nr A-1593).

Park Czartoryskiej jest fragmentem dawnego zespołu pałacowo-parkowego, założonego około 1770 roku przez księżną Eleonorę Czartoryską, zasłużoną dla rozwoju miasta właścicielką Radzymina z drugiej połowie XVIII w. Dzięki uzyskanemu dofinansowaniu w konkursie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach działań „Poprawa jakości środowiska miejskiego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 / Rozwój zieleni w miastach i ich obszarach funkcjonalnych” został całkowicie odnowiony i na nowo zagospodarowany park krajobrazowy. Kwota dofinansowania 10 328 029,00 zł

Decyzję pozwolenia na budowę Nr 300pR/2020 Gmina Radzymin uzyskała w dniu 11.05.2020 r.

Rewitalizacja parku realizowana była w podziale na dwa zadania: zadanie 1. Budowa parku im. Ks. Eleonory Czartoryskiej przy ul. L. Żeligowskiego w Radzyminie wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną oraz zadanie 2. Przebudowa i rozbudowa terenu wokół przedszkola nr 1. przy ul. Stefana Batorego 10 w Radzyminie w związku z włączeniem części dotychczasowego terenu przedszkola do Parku im. Ks. Eleonory Czartoryskiej.

Rewitalizowany park został podzielony na trzy części:

- część wypoczynkową zawierającą: zbiornik wodny oraz domek administratora,
- część sportowo-rekreacyjną zawierającą: otwarte wiaty usługowe przeznaczone pod obsługę parku, w tym jedną pełniącą funkcję sezonowej wypożyczalni sprzętu sportowego, plac zabaw, fontannę, siłownię zewnętrzną, pergole nad alejkami, otwartą przestrzeń z trawnikiem sportowym przeznaczoną do gry w siatkówkę, mini koszykówkę, badminton, boule,
- część wejściową zawierającą: bramę z makietą parku, ekspozycją historyczną i murkiem do siedzenia, pergole wypoczynkowe, strefę aktywności fizycznej: street workout, cardio, strefę dla seniorów.

W parku został odtworzony obwodowy przebieg alejek, które zostały połączone kładkami nad stawem. Alejki stanowią część projektu zieleni, która wzbogaciła się o nowe pergole, krzewy i rośliny. Odnowiony został zbiornik wodny wraz z umocnieniem brzegów. Przy ul. Batorego powstały stojaki dla rowerów, a przy przedszkolu – dodatkowe miejsca parkingowe. Park został przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami.

Zakres rewitalizacji obejmował: uporządkowanie terenu, zachowanie istniejącego zasadniczego układu terenów zieleni, zachowanie stawu z kanałami, zachowanie przebiegu alei parkowej, wycinkę samosiewów oraz drzew znajdujących się w złym stanie, lokalizację widowni w terenie, lokalizację kładki nad stawem, modernizację nawierzchni utwardzonych,

przebudowę układu ścieżek i ciągów pieszo-jezdnych z zastosowaniem nawierzchni mineralnej przepuszczalnej (biologicznie czynnej), budowę nowych urządzeń rekreacyjnych, budowę elementów małej architektury, budowę oświetlenia terenu, odtworzenie historycznej alei kasztanowcowej.

Park księżnej Eleonory Czartoryskiej został całkowicie odnowiony i na nowo zagospodarowany, stworzono dobrze funkcjonującą przestrzeń wypoczynkową, sportową i rekreacyjną dla mieszkańców Gminy Radzymin jak i osób przejezdnych.

Gmina Radzymin decyzją Nr 419/2023 Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego otrzymała pozwolenie na użytkowanie w dniu 30.06.2023 r.

2. Budowa Domu Pielgrzyma – Muzeum Bitwy Warszawskiej (2021-2023 czas trwania robót budowlanych)

Budynek ujęty w Rejestrze Zabytków pod numerem A-1594 jako „Budynek dozorczy cmentarza” decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 10.08.1995 r.

Gmina Radzymin uzyskała pozwolenie na budowę Nr 725pR/2021 w dniu 27.07.2021r. na Przebudowę budynku dozorczy cmentarza (Domu Pielgrzyma) wraz ze zmianą sposobu użytkowania z budynku mieszkalnego na budynek muzeum oraz rozbudową o pawilon wystawienniczy Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 r. wraz z rozbiórką pozostałych budynków znajdujących się na działce przy al. Jana Pawła II 64 w Radzyminie.

W ramach realizacji inwestycji powstała przestrzeń wystawiennicza oraz konieczne ze względów funkcjonalno-użytkowych pomieszczenia sanitarno-pomocnicze, techniczne oraz biurowe. Przestrzeń w okolicy wejścia głównego zaprojektowano jako przestronne foyer

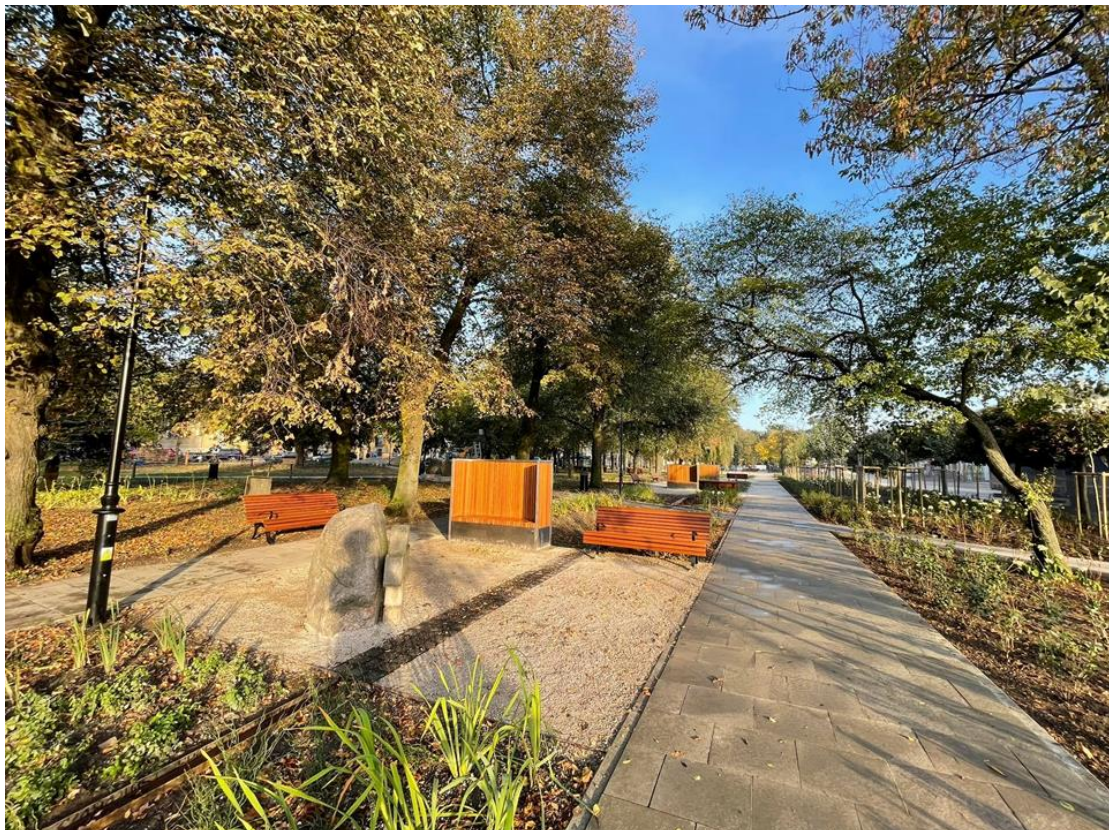

z recepcją oraz szatnią dla zwiedzających. Przestrzeń wystawienniczą można dodatkowo aranżować poprzez zastosowanie mobilnych ścian przesuwnych. W bezpośrednim sąsiedztwie wydzielono pomieszczenie magazynowe. W północnej części pawilonu znajdują się toalety (z podziałem na toaletę damską, męską oraz dla niepełnosprawnych), zaplecze kuchenne, pomieszczenie socjalne, pomieszczenie gospodarcze, pomieszczenie magazynowe oraz pomieszczenie techniczne. Część północno-zachodnia pawilonu posiada dodatkowe piętro z wejściem z klatki schodowej zlokalizowanej w północnej części budynku, z przeznaczeniem na funkcje biurowo-administracyjne i pomocnicze, powiązane z obsługą obiektu.

W nowym oddziale Muzeum Niepodległości w Radzyminie będzie prezentowana ekspozycja stała ukazująca Bitwę Warszawską 1920 r. oraz wojnę polsko-bolszewicką. Realizacja wystawy jest planowana w latach 2024-2025. Znajdą się tu materiały z epoki, m.in. odezwy, plakaty, zarządzenia, afisze i inne dokumenty życia społecznego. Zwiedzający będą mogli zapoznać się z bogatą kolekcją malarstwa tematycznie związanego z rokiem 1920 oraz przypinkami, medalami czy odznakami, które żołnierze prezentowali na swoich uniformach

15 sierpnia 2023 r. Burmistrz Radzymina Krzysztof Chaciński i Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik przekazali na ręce dyrektora Muzeum Niepodległości w Warszawie klucze do budynku upamiętniającego Wielkie Zwycięstwo Polaków w 1920 roku. Radzymińska placówka jest nowym oddziałem Muzeum Niepodległości. Koszt inwestycji 9 666 235 zł.

3. Budowa parku w centrum Radzymina (2023 – budowa)

Gmina Radzymin otrzymała następujące dofinansowania na budowę dwóch parków miejskich w centrum Radzyna wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą (Park Tadeusza Kościuszki i Park Wolności wraz z drogami przyległymi), do zrealizowania pozostał jeszcze: Park Wolności, pawilon usługowy oraz część drogową.

1. „Radzyński Rynek miejsce spotkań z kulturą” dofinansowano z Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020; Działanie 5.3: Dziedzictwo kulturowe w kwocie 992 161 zł.
2. „Zielony Radzymin - rozwój terenów Zielonych w centrum miasta” dofinansowano z Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020; Działanie 2.5 oś priorytetowa II Poprawa jakości środowiska miejskiego w kwocie 2 030 235 zł.
3. „Budowa dwóch parków miejskich w centrum Radzyna wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą” dofinansowano z budżetu Województwa Mazowieckiego w ramach Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego w kwocie 3 000 000 zł.

W ramach realizacji inwestycji utworzono nowoczesną przestrzeń miejską z przyjaznymi miejscami dla pieszych, z przestrzenią do relaksu i organizacji uroczystości oraz wydarzeń gminnych. Teren w pierwszej kolejności został uporządkowany. Następnie wykonano m.in. nasadzenia roślinności, w tym drzew, krzewów, bylin oraz rabat. Przeprowadzono modernizację nawierzchni utwardzonej z częściową przebudową układu ścieżek. Wykonano wymianę małej architektury w postaci ławek, koszy na śmieci itd. oraz wygospodarowano część wypoczynkową z zawieszonymi hamakami. Wybudowano także dwie fontanny. Modernizacji uległo oświetlenie zewnętrzne terenu.

4. Wykonanie rzeźby z brązu (2023 - realizacja)

Gmina Radzymin w ramach otrzymanego dofinansowania z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego zrealizowała zadanie polegające na wykonaniu dzieła z brązu o tytule "Dobrodziejka". Rzeźba przedstawia postać Księżnej Eleonory Czartoryskiej, monument został usytuowany w parku jej imienia, który przeszedł gruntowną rewitalizację. Miejsce usadowienia dzieła ma ścisły związek z historią, ponieważ zostało umiejscowione przy Domku Administratora Parku Księżnej El. Czartoryskiej (potocznie nazywanym Domkiem Ogrodnika), który jest jedynym budynkiem jaki zachował się z XVIII wiecznego kompleksu pałacowo parkowego założonego przez księżnę. Dofinansowanie w kwocie 214 542,00 zł

1.3. Kierunek działania: Kontrola stanu zachowania i przeznaczenia zabytków.

1.3.1. Zadanie: Coroczna kontrola stanu technicznego zabytków, których właścicielem jest Gmina i sporządzanie oceny stanu ich zachowania.

W wymienionych poniżej obiektach ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, należących do Gminy Radzymin przeprowadzono następujące przeglądy i kontrole stanu technicznego:

1. Łazienka Miejska i budynek mieszkalny z 1932 r., ob. budynek mieszkalny, ul. Zduńska 24 w latach 2016-2017:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 29.04.2016 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 11.05.2016 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 24.04.2017 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 15.05.2017 r.
- inwentaryzacja budynku z dnia 29.07.2017 r.
- kontrola przeprowadzona w obiekcie budowlanym z dnia 06.12.2017 r.

w latach 2018-2019:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 30.04.2018 r.
- okresowa kontrola stanu technicznego, przydatności do użytkowania i estetyki obiektu budowlanego i jego otoczenia z dnia 15.05.2018 r.
- pomiary stanu izolacji obwodów i urządzeń elektrycznych z dnia 15.11.2018 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 17.04.2019 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 15.05.2019 r.

w latach 2020-2021:

- okresowa kontrola przewodów kominowych 29.04.2020 r.
- kontrola stanu technicznego obiektu budowlanego z 06.2020 r.
- roczna kontrola stanu technicznego obiektu budowlanego z dnia 28.10.2020 r.

w latach 2022-2023:

- okresowa kontrola pięcioletnia instalacji elektrycznej z 07.2022 r.
- okresowa roczna kontrola przewodów kominowych z 07.2022 r.
- okresowa kontrola roczna i pięcioletnia stanu technicznego, przydatności do użytkowania, estetyki i otoczenia obiektu budowlanego z 08.2022 r.
- czyszczenie przewodów kominowych z 10.2022 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych, spalinowych i wentylacyjnych z 08.2023 r.
- okresowa kontrola roczna stanu technicznego obiektu budowlanego z 08.2023 r.

2. Budynek B Urzędu Miasta i Gminy Radzymin, dawniej szpital wojskowy, następnie Starostwo, internat, budynek z 1830r., ul. Konstytucji 3 Maja nr 19

w latach 2016-2017:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 29.04.2016 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 11.05.2016 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 24.04.2017 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 15.05.2017 r.

w latach 2018-2019:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 30.04.2018 r.
- badanie, przegląd i konserwacja instalacji wodociągowej przeciwpożarowej wewnętrznej z dnia 24.07.2018 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 15.05.2018 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 17.04.2019 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 15.05.2019 r.
- przegląd techniczny instalacji gazowej z dnia 27.06.2019 r.

w latach 2020-2021:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 29.04.2020 r.
- roczna kontrola stanu technicznego obiektu z dnia 10.11.2020 r.

w latach 2022-2023:

- okresowa kontrola pięcioletnia instalacji elektrycznej oraz rocznej instalacji gazowej z 07.2022 r.
- okresowa roczna kontrola przewodów kominowych z 07.2022 r.
- okresowa kontrola roczna i pięcioletnia stanu technicznego, przydatności do użytkowania, estetyki i otoczenia obiektu budowlanego z 08.2022 r.
- czyszczenie przewodów kominowych z 10.2022 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych, spalinowych i wentylacyjnych z 08.2023 r.
- okresowa kontrola roczna stanu technicznego obiektu budowlanego z 08.2023 r.
- okresowy przegląd i kontrola szczelności instalacji gazowej i urządzeń gazowych 08.2023 r.
- przegląd kotłów gazowych z 10.2023 r.
- przegląd ppoż. z 11.2023 r.
- czyszczenie przewodów kominowych z 11.2023 r.

3. Kamienica z początku XX w. ul. Romualda Traugutta nr 1

w latach 2016-2017:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 29.04.2016 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 11.05.2016 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 24.04.2017 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 15.05.2017 r.
- inwentaryzacja budynku z dnia 14.08.2017 r.

w latach 2018-2019:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 30.04.2018 r.

- okresowa kontrola stanu technicznego, przydatności do użytkowania i estetyki obiektu budowlanego i jego otoczenia z dnia 15.05.2018 r.
 - stan izolacji obwodów i urządzeń elektrycznych z dnia 14.11.2018 r.
 - okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 17.04.2019 r.
- w latach 2020-2021:
- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 29.04.2020 r.
 - coroczna kontrola stanu technicznego obiektu budowlanego z 06.2020 r.
 - roczna kontrola stanu technicznego obiektu budowlanego z dnia 28.10.2020 r.
- w latach 2022-2023:
- okresowa kontrola pięcioletnia instalacji elektrycznej z 07.2022 r.
 - okresowa roczna kontrola przewodów kominowych z 07.2022 r.
 - okresowa kontrola roczna i pięcioletnia stanu technicznego, przydatności do użytkowania, estetyki i otoczenia obiektu budowlanego z 08.2022 r.
 - czyszczenie przewodów kominowych z 10.2022 r.
 - okresowa kontrola przewodów kominowych, spalinowych i wentylacyjnych z 08.2023 r.
 - okresowa kontrola roczna stanu technicznego obiektu budowlanego z 08.2023 r.
 - czyszczenie przewodów kominowych z 11.2023 r.

4. Kamienica z początku XX w. ul. Romualda Traugutta nr 3

w latach 2016-2017:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 29.04.2016 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 11.05.2016 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 24.04.2017 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 15.05.2017 r.

w latach 2018-2019:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 30.04.2018 r.
- okresowa coroczna wiosenna kontrola stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne z dnia 15.05.2018 r.
- pomiary instalacji elektrycznej z 08.2018 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 17.04.2019 r.

w latach 2020-2021:

- okresowa kontrola przewodów kominowych z dnia 29.04.2020 r.
- roczna kontrola stanu technicznego z 06.2021r.
- roczna kontrola stanu technicznego obiektu z dnia 28.10.2020 r.

w latach 2022-2023:

- okresowa kontrola pięcioletnia instalacji elektrycznej z 07.2022 r.
- okresowa roczna kontrola przewodów kominowych z 07.2022 r.
- okresowa kontrola roczna i pięcioletnia stanu technicznego, przydatności do użytkowania, estetyki i otoczenia obiektu budowlanego z 08.2022 r.
- czyszczenie przewodów kominowych z 10.2022 r.
- okresowa kontrola przewodów kominowych, spalinowych i wentylacyjnych z 08.2023 r.
- okresowa kontrola roczna stanu technicznego obiektu budowlanego z 08.2023 r.
- czyszczenie przewodów kominowych z 11.2023 r.

1.4. Kierunek działania: Uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

1.4.1. Zadanie: Ujęcie w opracowywanych planach zagospodarowania przestrzennego zapisów o ochronie zabytków i obszarów kulturowych.

1.4.2. Zadanie: Egzekwowanie zapisów określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

1.4.3. Zadanie: Wspieranie działań planistycznych prowadzących do właściwej ekspozycji przestrzennej obiektów zabytkowych, jak również dostosowywanie nowej zabudowy do wartości zabytkowych miasta.

1.4.4. Zadanie: Podjęcie współpracy z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania obiektów zabytkowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych w celu informowania i ułatwiania dojazdu do tych obiektów.

Obowiązująca ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. wprowadza rozróżnienie pomiędzy ochroną a opieką nad zabytkami. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1. Zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie.
2. Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków.
3. Udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków.
4. Przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę.
5. Kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków.
6. Uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

1. Naukowego badania i dokumentowania zabytku.
2. Prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku.
3. Zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie.
4. Korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.
5. Popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Udokumentowane zasoby środowiska kulturowego Gminy Radzymin, na które między innymi składają się obiekty wpisane do rejestru zabytków, obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków stanowią istotny element rozwoju gminy. Podstawowe cele ochrony wartości kulturowych to ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego, utrzymanie i wyeksponowanie zachowanego zasobu zabytków i struktury krajobrazu kulturowego, w tym:

- 1) układu i reliktyw osadnictwa prahistorycznego,
- 2) średniowiecznej i nowożytnej struktury osadniczej,
- 3) historycznych nawarstwień i przekształceń cywilizacyjno-kulturowych układów urbanistycznych i ruralistycznych.

Zachowanie i kształtowanie wartościowego środowiska antropogenicznego i zapewnienie jego trwałego użytkowania poprzez:

- 1) ochronę prawno-konserwatorską zabytków archeologicznych,
- 2) ochronę prawno-konserwatorską cennych układów urbanistycznych i ruralistycznych,

- 3) ochronę prawno-konserwatorską zabytków budownictwa, techniki, zieleni zabytkowej i nekropolii,
- 4) ochronę prawno-administracyjną tradycyjnych form zagospodarowania terenu i budownictwa regionalnego,
- 5) administracyjne kształtowanie współczesnych form zabudowy i zagospodarowania terenu z poszanowaniem tradycji i wykorzystaniem wzorców regionalnych.

W obowiązujących dokumentach planistycznych przyjęto, iż zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków obejmują między innymi: pełne respektowanie zasad ochrony dla obiektów objętych ochroną na mocy przepisów odrębnych wraz z uwzględnieniem wpływu tych obiektów na sposób zagospodarowania terenów, w których są zlokalizowane lub terenów w ich sąsiedztwie.

Obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków, gminnej ewidencji zabytków oraz stanowiska archeologiczne, zostały wymienione w rozdziałach 5.5 – 5.8 obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Radzymin, oraz oznaczone na rysunku Studium – „Kierunki zagospodarowania przestrzennego” w skali 1:10 000. Należy nadmienić, że w trakcie procedowania jest aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Radzymin, w której zostanie uwzględniona zaktualizowana gminna ewidencja zabytków Miasta i Gminy Radzymin. W procedowanym obecnie dokumencie znajdują się bardzo istotne dla ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Radzymin zapisy, z których niektóre poniżej przytoczono.

W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz obszarów ochrony konserwatorskiej obowiązuje ich zagospodarowanie, prowadzenie badań, prac i robót oraz podejmowanie innych działań związanych z nimi, zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi dotyczącymi ochrony zabytków i opieki nad nimi. Dla obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków obowiązujące dokumenty planistyczne ustalają priorytet wymagań konserwatorskich nad działalnością inwestycyjną i wymagane jest pozwolenie właściwego konserwatora na prace przy zabytku, zgodnie z przepisami odrębnymi.

Ochrona zabytkowych obiektów na terenie Gminy Radzymin polega w szczególności na:

- trwałym zachowaniu substancji i historycznej formy oraz jak najlepszego wyglądu zabytków,
- utrzymaniu otoczenia zabytków w stanie zapewniającym ochronę ich walorów ekspozycyjnych (widok na zabytek i z zabytku),
- wykorzystaniu zabytku na cele użytkowe wyłącznie w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, z uwzględnieniem historycznej funkcji,
- zabezpieczeniu widoku na zabytek, w sposób umożliwiający ekspozycję obiektów lub obszarów z ustalonych kierunków widokowych (odpowiednio zachowanie lub przywrócenie właściwej ekspozycji, z wykluczeniem zabudowy zakłócającej ekspozycję zabytku),
- określeniu zasad wykorzystania i zagospodarowania obiektów zabytkowych w sposób zapewniający ochronę i zachowanie jego wartości, z możliwością podniesienia standardu zabudowy i przestrzeni publicznych, przy założeniu, że działania polegające na modernizacji, nie mogą prowadzić do istotnych zmian gabarytów, sposobu dyspozycji i artykulacji elewacji (w tym także proporcji otworów zewnętrznych i form zewnętrznej stolarki otworowej).

Opieka nad zabytkiem, sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza, którego obowiązkiem jest zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym

stanie, korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, prowadzenie naukowych badań i dokumentowanie zabytku, a także popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku i jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości spoczywa na Burmistrzu (art. 22 pkt. 4 ww. ustawy o ochronie zabytków). Zasób gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków jest zbiorem otwartym, podlega sukcesywnemu rozpoznaniu i może być aktualizowany o dopisywanie nowych obiektów. Obowiązujące na terenie Gminy Radzymin dokumenty planistyczne dopuszczają skreślenie obiektu lub wpis nowych obiektów do ewidencji zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi, bez potrzeby zmiany ustaleń studium.

W odniesieniu do obszarów i obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, położonych w obrębie stref konserwatorskich i poza nimi dokumenty planistyczne ustalają:

- zakaz likwidacji i niszczenia obiektów,
- dopuszcza się remonty, rozbudowę i przebudowę budynków pod warunkiem zachowania kształtu bryły budynku oraz wartościowych elementów: detalu architektonicznego, stolarki, elementów żeliwnych, pokrycia dachu i innych, z możliwością ich odtworzenia w przypadku złego stanu technicznego,
- zakaz ograniczania ekspozycji obiektów za wyjątkiem zieleni stanowiącej element kompozycji przestrzennej ich otoczenia,
- zakaz przesłaniania tablicami reklamowymi i inną formą reklam występującego na historycznych elewacjach detalu architektonicznego, okien i witryn,
- zakaz montażu w widocznych miejscach na elewacjach klimatyzatorów i innych urządzeń technicznych,
- w przypadku ewentualnej konieczności rozbiórki zabytku włączonego do gminnej ewidencji zabytków obowiązuje prowadzenie działań, w tym w zakresie określenia możliwości i zasad wyłączenia obiektu z tej ewidencji zabytków zgodnie z przepisami odrębnymi,
- dla zabytkowych cmentarzy obowiązuje:
 - jeżeli są one nadal użytkowane, należy zachować ich dotychczasową funkcję,
 - cmentarze nieużytkowane należy zachować, jako tereny zieleni,
 - należy utrzymać i konserwować zachowane elementy historycznego układu przestrzennego oraz poszczególne elementy tego układu, w tym historyczne ogrodzenie, obiekty sztuki sepulkralnej, zieleń,
 - nagrobki należy zabezpieczyć przed dewastacją i pozostawić na miejscu, ewentualnie stworzyć dla nich lapidaria lub zachować je w inny sposób,
 - należy zaznaczyć w terenie obszar cmentarza poprzez ogrodzenie go w sposób trwały (funkcję ogrodzenia pełnić może zarówno twór sztuczny, np. mur, estetyczne ogrodzenie metalowe, jak i naturalne, np. żywopłot),
 - dla zabytkowego parku krajobrazowego zaleca się rewaloryzację zieleni, ochronę układu przestrzennego i drzewostanu, dopuszcza się wprowadzenie programu użytkowego.

Podobnie, jak w przypadku obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru, opieka nad zabytkiem jest sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza, którego obowiązkiem jest zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, prowadzenie naukowych badań i dokumentowanie zabytku, a także popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku i jego znaczeniu dla historii i kultury.

Obowiązujące dokumenty planistyczne wprowadzają na terenie Miasta Radzymin strefę ochrony konserwatorskiej „B” – historycznego rozplanowania miejskiego centrum Radzymina obejmującej place miejskie: Plac Kościuszki, Plac Wolności wraz z przyległymi kwartałami i ulicami, w której obowiązują:

- zachowanie historycznego rozplanowania u jego elementów tj. układ, geometria i nawierzchnia ulic, materiały nawierzchni ulic, podział parcelacyjny, zabudowa historyczna, elementy zagospodarowania w tym układ ulic i trzech placów miejskich: Starego Rynku, Placu Kościuszki i Placu Wolności,
- utrzymanie historycznych linii zabudowy,
- utrzymanie istniejącej zabudowy pierzejowej i zieleni zabytkowej,
- obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać rewaloryzacji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu,
- zachowanie osi widokowej z kościołem pw. Przemienienia Pańskiego jako dominantą,
- wszelka działalność inwestycyjna musi uwzględniać istniejące już związki przestrzenne,
- nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną.

W odniesieniu do zabytków archeologicznych obowiązujące dokumenty planistyczne wprowadzają następujące ustalenia:

- cmentarzysko kurhanowe (stanowisko nr ew. AZP 51-67/35 – obecny nr rejestru zabytków C-118), posiadającego własną formę krajobrazową, należy je zachować jako świadectwo historyczne. Teren wpisany do rejestru zabytków należy wyłączyć z wszelkiej działalności inwestycyjnej, która mogłaby naruszyć jego specyficzną formę. Dla tego typu obiektów wprowadza się priorytet wymogów konserwatorskich oraz zakaz działań inwestycyjnych niezwiązanych bezpośrednio z konserwacją i rewaloryzacją zabytkowego terenu - dopuszcza się jedynie prowadzenie badań naukowych, prac porządkowych, konserwację zachowanych obiektów zabytkowych celem ich ekspozycji w terenie lub zabezpieczenia przed zniszczeniem,
- zabytki archeologiczne (w szczególności nawarstwienia, relikty zabudowy i pozostałości cmentarza przykościelnego), związane z funkcjonowaniem miasta historycznego Radzymin podlegają ochronie,
- niektóre stanowiska archeologiczne, m.in. w skutek prac budowlanych lub wybierania piachu, zostały w części zniszczone, inne zostały w ubiegłych latach w części lub w całości przebadane i udostępnione do zabudowy i zagospodarowania. W związku z powyższym nie będą uwzględniane (w całości lub części), przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- dla pozostałych, zachowanych zabytków archeologicznych ustalone będą w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego strefy ochrony konserwatorskiej. Na tym etapie nastąpi uściślenie lokalizacji stanowisk i wyznaczenie zasięgu stref, uwzględniające aktualny stan zachowania i zagospodarowania zabytków. Na obszarach stref ochrony konserwatorskiej określone zostaną zasady mające na celu zachowanie zabytków lub ich przebadanie i udostępnienia terenu dla inwestycji lub zalesienia. Działalność inwestycyjna, roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na obszarze stref, jeśli będą mogły doprowadzić do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego, wymagać będą przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych, których zakres określony zostanie przez wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- liczba stanowisk archeologicznych oraz zasięgi stref ochrony konserwatorskiej, na skutek nowych odkryć, ustaleń lub uzupełniania ewidencji, mogą w następnych latach ulec zmianie, bez konieczności zmiany studium.
- na terenach stanowisk archeologicznych, do czasu przeprowadzenia na nich badań archeologicznych, obowiązuje zakaz nasypywania lub niwelacji gruntów.

Priorytet 2: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego.

2.1. Kierunek działania: Współpraca z użytkownikami i właścicielami budynków zabytkowych mająca na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania substancji mieszkaniowej.

2.1.1. Zadanie: Współorganizacja lub uczestnictwo w szkoleniach (użytkowników i właścicieli budynków zabytkowych) dotyczących procedur prawnych związanych z finansowaniem zabytków, konserwacji, możliwości sposobów aplikowania o środki na zabytki.

2.1.2. Zadanie: Doradztwo Gminy w postępowaniach związanych z pozyskaniem funduszy zewnętrznych.

Nie współorganizowano szkoleń dla użytkowników i właścicieli budynków zabytkowych z uwagi na brak takowych działań ze strony struktur ochrony zabytków na szczeblu wojewódzkim, powiatowym.

2.2. Kierunek działania: Zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych.

2.2.1. Zadanie: Przeprowadzenie analizy możliwości prawnych, fiskalnych i innych, które pozwolą Gminie skutecznie zachęcać sektor prywatny do zagospodarowania obiektów zabytkowych.

Nie przeprowadzono analiz możliwości prawnych, fiskalnych i innych, które pozwolą Gminie skutecznie zachęcać sektor prywatny do zagospodarowania obiektów zabytkowych.

2.3. Kierunek działania: Współpraca z rządowymi służbami ochrony zabytków.

2.3.1. Zadanie: Uzgodnienie wspólnych działań związanych z uświadamianiem prawnym właścicieli obiektów zabytkowych jak i uczestnictwo w dokonywanych przez WUOZ wizjach i przeglądach obiektów zabytkowych.

W okresie sprawozdawczym przedstawiciele Gminy nie uczestniczyli we wspólnych z WUOZ wizjach i przeglądach obiektów zabytkowych.

Priorytet 3: Wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.

3.1. Kierunek działania: Promocja działań rewaloryzacyjnych równoznaczna z promocją gminy.

3.1.1. Zadanie: Uczestnictwo w konferencjach i seminariach dotyczących ochrony zabytków i rewaloryzacji.

3.1.2. Zadanie: Informowanie o działaniach rewaloryzacyjnych poprzez strony internetowe, media itp., udział w unijnych projektach powiązanych tematycznie.

3.1.3. Zadanie: Współpraca z uczelniami wyższymi polegająca na wprowadzeniu problematyki środowiska kulturowego gminy do tematów prac dyplomowych.

Władze gminy na bieżąco prowadziły akcję informacyjną o podejmowanych działaniach mających na celu wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, między innymi poprzez ich rewaloryzację. Do tego celu wykorzystywano zarówno stronę internetową Urzędu Miasta i Gminy Radzymin, jak i biuletyn informacyjny „Radzyminiak”. Poza tym informacje o podjętych działaniach znalazły miejsce w corocznych Raportach o stanie Gminy Radzymin.

Priorytet 4: Zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni.

4.1. Kierunek działania: Integracja środowiska przyrodniczego i kulturowego w zagospodarowaniu przestrzeni.

4.1.1. Zadanie: Prowadzenie prac porządkowo-pielęgnacyjnych w parkach.

4.1.2. Zadanie: Opieka nad miejscami pamięci narodowej.

W okresie sprawozdawczym najważniejsze prace prowadzone były na terenie dwu „sztandarowych” zabytków z terenu Radzymina, wpisanych do rejestru zabytków:

Park im. Ks. Eleonory Czartoryskiej – zaniedbany i bardzo ubogi park doczekał się koncepcji modernizacji, w ślad, za którą gmina pozyskała środki zewnętrzne na zadanie „Zielony Radzymin - rozwój terenów zielonych w centrum miasta”;

Budowa parku na terenie byłego cmentarza ewangelickiego wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą na działkach nr ew. 73/6 i 72/1 z obrębem 02-03 przy ul. Polnej w Radzyminie.

W efekcie prowadzonych prac Radzymin pozyskał obiekty użyteczności publicznej, służące między innymi integracji mieszkańców a także przyciągających ruch turystyczny.

Gmina Radzymin sprawowała także opiekę nad miejscami pamięci narodowej, których pełna lista liczy 39 obiektów a wśród których znajdują się między innymi krzyże, pomniki, tablice pamiątkowe, upamiętniające Bitwę Warszawską 1920, żołnierzy Armii Krajowej, Polaków zamordowanych przez okupanta niemieckiego podczas II wojny światowej, a także tablice upamiętniające Strażaków Ziemi Radzymskiej, którzy w 10 listopada 1918 r. rozbili Niemców w Radzyminie, Aleja Dębów Katyńskich z nazwiskami ofiar zbrodni katyńskiej.

Priorytet 5: Wykreowanie wizerunku gminy i tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

5.1. Kierunek działania: Rozbudzenie i pogłębianie w mieszkańcach wiedzy o tradycjach historycznych gminy.

5.1.1. Zadanie: Dążenie do organizacji imprez dotyczących rocznic historycznych.

5.1.2. Zadanie: Organizowanie wystaw, spotkań na temat historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków.

W Gminie Radzymin żywa jest tradycja historyczna, w szczególności związana z historią XX wieku – walkami na Ziemi Radzymskiej podczas wojny polsko-bolszewickiej w roku 1920 i walką o niepodległość w okresie II wojny światowej. Najważniejsze wydarzenia, które kultywowały tę tradycję odbywają się cyklicznie w okresie świąt narodowych i rocznic lokalnych wydarzeń historycznych, a wśród nich należy wymienić:

w latach 2016-2017

- Obchody 96 rocznicy Bitwy Warszawskiej i Święta Wojska Polskiego w Radzyminie,
- Obchody Święta Konstytucji 3 Maja – w 2016 r.
- XIV Mazowiecki Konkurs Sygnalistów i Muzyki Myśliwskiej
- Rocznica Powstania Warszawskiego
- Obchody 97 rocznicy Bitwy Warszawskiej i Święta Wojska Polskiego w Radzyminie,
- Obchody Święta Konstytucji 3 Maja – w 2017r.
- I Bieg „Młodzika”,
- XV Mazowiecki Konkurs Sygnalistów i Muzyki Myśliwskiej,
- Rocznica Powstania Warszawskiego.

w latach 2018-2019

- II Bieg „Młodzika”, 25.03.2018r.
- Widowisko „Spod znaku Rajskego Ptaka”, 24.04.2018 r.
- Obchody Święta Konstytucji 3 Maja – w 2018 r.
- Odsłonięcie pomnika Jana Pawła II, 13.06.2018 r.
- Obchody 98. rocznicy Bitwy Warszawskiej i Święta Wojska Polskiego, 15.08.2018 r.
- Dni Radzymina, 15-16.09.2018 r.
- 79. Rocznica powstania Polskiego Państwa Podziemnego, 29.09.2018 r.
- 100. Rocznica odzyskania Niepodległości i Święto Niepodległości, 11.11.2018 r.
- Polacy Kresowiakom, 15.03.2018 r.
- II Festiwal Pieśni Legionowej, 11.05.2018 r.
- Koncert Zespołu Reprezentacyjnego Wojska Polskiego,
- Rocznica Powstania Warszawskiego, 01.08.2017 r.
- XVI Mazowiecki Konkurs Sygnalistów i Muzyki Myśliwskiej, 05.08.2018 r.
- Start Rajdu Katyńskiego, 11.08.2018 r.
- Wystawa "Radzymin w retrospekcji", 19.10.2018 r.
- III Bieg „Młodzika” im. Mieczysława Chojnackiego, 24.03.2019 r.
- 77 rocznica utworzenia Radzyńskiego Okręgu AK "Rajski Ptak", 12.04.2019 r.
- Gminne obchody Święta Konstytucji, koncert i piknik okolicznościowy, 03.05.2019 r.
- XVII Konkurs Sygnalistów i Muzyki Myśliwskiej, 04.08.2019 r.
- Obchody 99. rocznicy Bitwy Warszawskiej i Święta Wojska Polskiego w Radzyminie, 15.08.2019r.
- Tour Bitwa Warszawska 1920 - start wyścigu kolarskiego z Radzymina, 16.08.2019r.
- Zakończenie XIX Rajdu Katyńskiego 01.09.2019 r.
- XVIII Wyścig kolarski "Cud nad Wisłą" im. H. Różyckiego 01.09.2019 r.
- Dni Radzymina 2019 i Jubileusz 10-lecia Radzyńskiej Orkiestry Dętej, 12-13.09.2019 r.
- 80. rocznica utworzenia Polskiego Państwa Podziemnego, 27.09.2019 r.
- Otwarcie Domku Ogrodnika – konferencje prasowa i otwarcie dla mieszkańców, 16.10 i 20.10.2019 r.
- Bieg Niepodległości o Puchar Burmistrza Radzymina, 06.11.2019 r.
- Wieczornica patriotyczna z okazji 101. rocznicy odzyskania niepodległości 10.11.2019 r.
- Gminne obchody Święta Niepodległości 11.11.2019 r.

w latach 2020-2021

- Rocznica powstania Armii Krajowej, 14.02.2020 r.
- Święto Konstytucji 3 Maja, 03.05.2020 r.
- Rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego, 01.08.2020 r.
- Wyścig kolarski Tour Bitwa Warszawska 1920 – szosowy, 13.08.2020 r.

- Obchody 100. rocznicy Bitwy Warszawskiej, 15-16.08.2020 r.
- 230 rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja, 03.05.2021 r.
- 77. rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego, 01.08.2021 r.
- XVIII Mazowiecki Konkurs Sygnalistów i Muzyki Myśliwskiej, 06.08.2021 r.
- Inscenizacja Historyczna – Bitwa pod Radzyminem, 14.08.2021 r.
- XXXI Patriotyczne Loty Gołębi Pocztowych, 15.08.2021 r.
- I Historyczny Rajd Artylerii Konnej, 21.08.2021 r.
- 82 rocznica wybuchu II Wojny Światowej, 01.09.2021 r.
- 82 rocznica utworzenia Państwa Podziemnego, 25.09.2021 r.
- Narodowe Święto Niepodległości, 11.11.2021 r.

w latach 2022-2023

- Obchody 102. Rocznicy Bitwy Warszawskiej w Radzyminie,
- Obchody 80. rocznicy powstania Armii Krajowej,
- XIX Mazowiecki Konkurs Sygnalistów i Muzyki Myśliwskiej,
- 83. Rocznica utworzenia Polskiego Państwa Podziemnego,
- Obchody 103 Rocznicy Bitwy Warszawskiej w Radzyminie, w tym przemarsz ulicami Radzymina ze 100-metrową flagą RP oraz przekazanie kluczy do Muzeum Bitwy Warszawskiej w Radzyminie,
- Otwarcie parku ks. Eleonory Czartoryskiej,
- Otwarcie parku w centrum Radzymina,
- Odsłonięcie rzeźby ks. Eleonory Czartoryskiej przy Domku Ogrodnika,
- Obchody 81. rocznicy powstania Armii Krajowej,
- Uroczystości 160 rocznicy Powstania Styczniowego,
- Upamiętnienie 84 rocznicy utworzenia Polskiego Państwa Podziemnego.

5.2. Kierunek działania: Długofalowa akcja edukacyjna i promocyjna z udziałem lokalnych fundacji i organizacji.

5.2.1. Zadanie: Organizacja konkursów na temat znajomości dziedzictwa kulturowego gminy.

5.2.2. Zadanie: Wykorzystanie w działaniach promocyjnych gminy walorów kulturowych przy współpracy z organizacjami i fundacjami.

5.2.3. Zadanie: Organizacja wystaw plenerowych promujących kulturę i dziedzictwo kulturowe w przestrzeniach publicznych na terenie gminy.

Oprócz wydarzeń o charakterze patriotyczno-historycznym w Gminie Radzymin odbywały się liczne wydarzenia kulturalne promujące dziedzictwo kulturowe:

w latach 2016-2017

- Radzymińska Noc Odkrywców – zwiedzanie zabytków i nowoczesnych firm, zlokalizowanych na terenie gminy Radzymin,
- Festiwal Kultury Żydowskiej „Warszawa Singera”,
- „Wiązki w Załubicach” organizowane z okazji Nocy Świętojańskiej,

w latach 2018-2019

- Radzymińska Noc Odkrywców – zwiedzanie zabytków i nowoczesnych firm, zlokalizowanych na terenie gminy Radzymin,
- Festiwal Kultury Żydowskiej „Warszawa Singera”,

- „Wianki w Załubicach” organizowane z okazji Nocy Świętojańskiej,

w latach 2020-2021

- Radzymińska Noc Odkrywców – zwiedzanie zabytków i nowoczesnych firm, zlokalizowanych na terenie gminy Radzymin,
- Festiwal Kultury Żydowskiej „Warszawa Singera”
- „Wianki w Załubicach” organizowane z okazji Nocy Świętojańskiej,
- Noc Muzeów w Radzyminie,
- Dni Radzymina, 16.09.2021r.,

w latach 2022-2023

- Radzymińska Noc Odkrywców – zwiedzanie zabytków i nowoczesnych firm, zlokalizowanych na terenie gminy Radzymin,
- Gminny Konkurs Plastyczny "Polskie symbole narodowe",
- Nowe barwy Radzymina" - książka edukacyjna dla dzieci,
- „Radzymin pamięta o swoich bohaterach – renowacja nagrobka policjantów poległych na służbie w XX-leciu międzywojennym”
- „Szlomo z Radzymina – zapomniana twórczość Shloyme Gilberta”,
- „Po śladach – odkrywamy żydowskie tradycje w Radzyminie”,
- Festiwal Kultury Żydowskiej „Warszawa Singera”,
- „Wianki w Załubicach” organizowane z okazji Nocy Świętojańskiej.

5.3. Kierunek działania: Kształcenie i edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych na rzecz ochrony zabytków.

5.3.1. Zadanie: Organizacja konkursów w szkołach dotycząca tematyki lokalnego dziedzictwa kulturowego.

5.3.2. Zadanie: Realizacja w szkołach edukacyjnych programów związanych z ochroną zabytków i dziedzictwem kulturowym.

5.3.3. Zadanie: Promocja w środkach masowego przekazu dziedzictwa kulturowego Gminy oraz tematyki związanej z ochroną zabytków.

5.3.4. Bieżące uzupełnianie księgozbioru biblioteki gminnej o publikacje na temat historii i zabytków województwa mazowieckiego.

Realizacja wyzwań współczesnego świata, wymaga podjęcia działań na rzecz tworzenia takich systemów edukacyjnych, które mogłyby kształtować i rozwijać świadomość różnych przejawów kultury. Jednym z zadań edukacji staje się umiejętność rozpoznawania i doceniania spuścizny kulturowej, a także formowanie postawy otwartości na różnorodność wyrazu kulturowego jednostek, jak i różnych grup społecznych. Dzięki temu tworzy się warunki pełnego uczestnictwa w kulturze przenoszonej przez dziedzictwo kulturowe. Gmina Radzymin poprzez rozbudowywany kalendarz stałych imprez o charakterze edukacyjnym i sportowym stara się aktywnie kształtować właściwe postawy przede wszystkim wśród młodzieży szkolnej. Wśród działań można wymienić organizowanie obchodów rocznicowych Bitwy Warszawskiej, wydarzeń w ramach „Wakacji w Parku Czartoryskiej”, organizowanie wystaw czasowych o tematyce regionalnej w zrewitalizowanym Domku Ogrodnika, a także artykuły pojawiające się w „Radzyminiaku” oraz na stronach internetowych gminy. Należy wspomnieć, że od 20 marca 2020 r. obowiązywał w kraju stan epidemii i w okresie tym wszelka działalność – szczególnie plenerowa – musiała być bardzo ograniczona.

w latach 2016-2017

- Uroczystość z okazji Dnia Nauczyciela,

w latach 2018-2019

- Uroczystość z okazji Dnia Nauczyciela, 15.10.2018 r.
- VI Dyktando o Pióro Burmistrza Radzymina, 22.03.2019r.
- Wakacje w parku - atrakcje rodzinne w Parku Czartoryskiej niedziele w lipcu i sierpniu 2019r.
- Narodowe Czytanie 2019 w Radzyminie, 07.09.2019 r.
- Gminne obchody Dnia Edukacji Narodowej, 14.10.2019 r.
- Akcja "Szkoła do hymnu" i wizyta Premiera RP w SP1 w Radzyminie, 08.11.2019 r.

w latach 2020-2021

- Dzień Edukacji Narodowej, 14.10.2021 r.

w latach 2022-2023

W 2022 roku w Galerii Piwniczka organizowano - wernisaż inauguracyjny wystawę czasową fotografii laureatów konkursu pt. „Migawki z Radzymina”,

- I Gminny Przegląd Kolęd i Pastoralek,
- odwiedziny Komisji Kultury i Dziedzictwa Narodowego Sejmiku Województwa Mazowieckiego w Radzyminie,
- wizyta z-cy dyr. Muzeum Niepodległości na placu budowy Muzeum Bitwy Warszawskiej w Radzyminie,
- Gminny konkurs historyczny o Armii Krajowej,
- Powiatowy konkurs recytatorski i poezji śpiewanej Michaliny Chelmońskiej-Szczepankowskiej,
- Spływ kajakowy rzeką Rządzą wzdłuż pierwszej linii obrony Warszawy w wojnie z bolszewikami w sierpniu 1920 roku,
- V bieg pamięci Halinki Brzuszczyńskiej ps. "Mała",
- Spotkanie z Federacją Patriotyczną i Wigilia.

Priorytet 6: Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

6.1. Kierunek działania: Stworzenie i udostępnianie komputerowej bazy danych dla zabytków miasta.

6.1.1. Zadanie: Gromadzenie materiałów dotyczących zabytków gminy.

6.1.2. Zadanie: Zlecenie opracowania zintegrowanej bazy danych o elementach dziedzictwa kulturowego Gminy i umieszczenie informacji o niej (wraz z odnośnikiem) na wszystkich oficjalnych stronach internetowych Gminy.

W ramach ogólnopolskiej bazy danych o zabytkach nieruchomości, prowadzona i udostępniana jest przez Narodowy Instytut Dziedzictwa baza danych na stronie internetowej: <https://zabytek.pl/pl>.

6.2. Kierunek działania: Wyznaczenie tras turystycznych i dydaktycznych (pieszych i rowerowych) wykorzystujących walory miasta.

6.2.1. Zadanie: Organizacja konkursu na pomysł na trasę dydaktyczną.

6.2.2. Zadanie: Wyznaczenie ścieżek dydaktycznych uwzględniających walory przyrodnicze, krajobrazowe i wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego miasta i gminy.

Przy Szkole Podstawowej Specjalnej w Radzyminie została utworzona ścieżka edukacyjna, która powstała w ramach projektu „Urządzenie infrastruktury terenowej, służącej edukacji ekologicznej w miejscowości Radzymin, powiat wołomiński”, zrealizowanego przez Powiat Wołomiński. Przedsięwzięcie to zostało dofinansowane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Ścieżka edukacyjna została wyposażona w 6 tablic tematycznych, 3 zestawy interaktywne, skoczną leśną oraz ścieżkę sensoryczną. W sąsiedztwie ścieżki wykonano również nasadzenia roślin wieloletnich.

Tablice edukacyjne przedstawiają graficzne i opisowe informacje dotyczące wybranych zagadnień przyrodniczych, dotyczące: ekosystemu lasu, łąki, znaczenia drzew w przyrodzie, fotosyntezy, bioróżnorodności oraz cyklu życiowego owadów. Przygotowano też zestawy interaktywne, które uczą poprzez zabawę.

W roku 2021 powstał Radzyński Szlak Krajoznawczy o długości 38 km wyznakowany kolorem niebieskim według zasad Instrukcji Znakowania Szlaków Turystycznych PTTK, przybliży on mieszkańcom gminy Radzymin, jak i turystom z aglomeracji warszawskiej obiekty historyczne, przyrodnicze i krajoznawcze z terenu gminy. Szlak został wpisany do ewidencji szlaków turystycznych PTTK. Na szlaku zostały wymienione następujące obiekty krajoznawcze:

- Struga, połączenie z węzłem szlaków podwarszawskich, w szczególności z Warszawską Obwodnicą Turystyczną, najdłuższym znakowanym szlakiem pieszym na terenie woj. mazowieckiego, w okolicy 250-letniego dębu szypułkowego,
- Góra Św. Antoniego - punkt obserwacyjny, z którego pole Bitwy Warszawskiej kontrolowali trzej generałowie: Józef Haller, dowodzący frontem, Lucjan Żeligowski, dowódca 10 Dywizji Piechoty i Jan Rządowski, dowódca I Dywizji Litewsko-Białoruskiej,
- Zołskie Bagno i okolice - dwa wysadzone bunkry niemieckie typu Regelbau 514 z okresu II wojny światowej, wchodzące w skład Przedmościa Warszawskiego,
- Słupno - na dziedzińcu Szkoły Podstawowej nr 1 im. M. Konopnickiej obelisk poświęcony kpt. Ryszardowi Downar-Zapolskiemu, dowódcy I batalionu 85 Pułku Strzelców Wileńskich, który w trakcie Bitwy Warszawskiej 1920 r. poległ nieopodal, w rejonie skrzyżowania. Wzdłuż drogi przebiega ścieżka edukacyjna, upamiętniająca szlak bojowy 85 Pułku Strzelców Wileńskich. Kilka przydrożnych kapliczek, z których na uwagę zasługuje murowana kaplica u zbiegu ulic: Szkolnej (przedłużenie Gościńca – starego szlaku z Warszawy do Radzymina z gawędy o Słupnie) i Żeromskiego, wybudowana w latach 1850-1860,
- Cegielnia - żołnierski krzyż wzniesiony w 10 rocznicę bitwy na miejscu starego drewnianego krzyża upamiętniającego powstańca styczniowego zmarłego i pochowanego w drodze na Sybir,
- Radzymin - Cmentarz Żołnierzy Polskich z trzema zbiorowymi mogiłami, w których pochowanych jest ok. 900 żołnierzy, ponadto dwie zbiorowe mogiły 28. i 29. pp Strzelców Kaniowskich; droga z licznymi kamieniami i krzyżami upamiętniającymi jednostki i dowódców walczących o Radzymin w Bitwie Warszawskiej (prymas Stefan Wyszyński nazwał ją Drogą Golgoty Narodu Polskiego); wagonik kolejki wąskotorowej z tablicą upamiętniającą czyn bojowy kolejarzy w czasie Bitwy Warszawskiej; szkoła elementarna i były przytułek dla ubogich; kolegiata radzyńska; barokowa figura św. Jana Nepomucena; dzwonnica klasycystyczna; ponad 100-letni pomnik Tadeusza Kościuszki; szpital wojskowy (gmach dawnego starostwa radzyńskiego); plebania; szkoła klasycystyczna; dom administratora w Parku Ks. Czartoryskiej; drzewa - pomniki przyrody,

- Mokre - głaz z tablicą ku pamięci mjr Stefana Waltera w miejscu gdzie został śmiertelnie ranny, dowodząc 29 pp Strzelców Kaniowskich idącym na pomoc żołnierzom walczącym o Radzymin; kapliczka przydrożna z 1917 r.; zabytkowe krzyże,
- Rządza – kurhan,
- Borki - kapliczka Rosłonów (XIX w.); w pobliżu krzyża fragment okopu II linii polskiej obrony z czasów Bitwy Warszawskiej,
- Arciechów - zespół 21 kopców ziemnych, ślady cmentarzyska z epoki żelaza, II-III w.; drzewa pomniki przyrody ; w okolicy widła Narwi i Bugu - teren wybitnie atrakcyjny krajobrazowo, liczne plaże i miejsca biwakowe.

6.3. Kierunek działania: Wykorzystanie mediów do popularyzacji zasobów kulturowych.

6.3.1. Zadanie: Promocja w środkach masowego przekazu dziedzictwa kulturowego Gminy oraz tematyki związanej z ochroną zabytków.

6.3.2. Zadanie: Wykorzystanie Internetu do popularyzacji zasobów kulturowych.

Na stronie internetowej www.radzymin.pl prowadzona jest zakładka tematyczna poświęcona zabytkom Radzymina (<https://radzymin.pl/115/zabytki-radzymina.html>), w której w sposób skrótowy, encyklopedyczny podano najważniejsze informacje o niektórych zabytkach na terenie Radzymina.

Priorytet 7: Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

7.1. Kierunek działania: Finansowe wspieranie działalności skierowanej na ochronę zabytków przez osoby prywatne i fundacje.

7.2. Kierunek działania: Podejmowanie inicjatyw zmierzających do pozyskania środków zewnętrznych.

7.2.1. Zadanie: Pozyskanie pełni informacji o możliwościach wykorzystania dla działań rewitalizacyjnych różnych źródeł finansowania (strukturalnych, wspólnotowych unijnych, publicznych, prywatnych).

W ramach realizacji tego priorytetu złożono następujące wnioski na dofinansowanie: w latach 2016 – 2017:

1. Nazwa projektu: „Zielony Radzymin – rozwój terenów zielonych w centrum miasta”.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Kwota dofinansowania: 13 968 296,78 zł

2. Nazwa projektu: „Wzrost potencjału turystycznego gminy Radzymin poprzez adaptację na cele kulturalne zabytkowego Domku Administratora znajdującego się w historycznym Parku Księżnej Eleonory Czartoryskiej”.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego

Kwota dofinansowania: 677 078,25 zł

3. Nazwa projektu: „Przygotowanie dokumentacji technicznej budowy Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920r. w Radzyminie”.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Kwota dofinansowania: 500 000,00 zł.

Uwagi: wniosek został oceniony pozytywnie, z uwagi na wyczerpanie alokacji nie został rekomendowany do dofinansowania

4. Nazwa projektu: „Wykonanie pomnika papieża Jana Pawła II (modlitwa nad mogiłą żołnierzy

polskich, poległych w 1920r.) wraz z posadowieniem”.

Program: Wspieranie opieki nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami w kraju

Wnioskowana kwota dofinansowania: 74 000,00 zł

Uwagi: brak dofinansowania

w latach 2018 – 2019:

1. Nazwa projektu: „Realizacja zadania obejmującego przygotowanie i przeprowadzenie działań związanych z obchodami 100 rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości”.

Rządowy Program Wieloletni Niepodległa

Wnioskowana kwota dofinansowania: 38 104,00 zł

Uwagi: brak dofinansowania

2. Nazwa projektu: „Opracowanie projektu budowlanego wraz z niezbędnymi ekspertyzami i zaleceniami na renowację dawnego budynku Starostwa z 1830 roku w miejscowości Radzymin”.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Zabytków

Wnioskowana kwota dofinansowania: 30 237,46 zł

Uwagi: brak dofinansowania

w latach 2020 – 2021:

1. Nazwa projektu: „Radzyński rynek – miejsce spotkań z kulturą”.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego

Kwota dofinansowania: 992 455,58 zł

2. Nazwa projektu: „Remont ścian podziemnych piwnic i cokołowych zabytkowego budynku Urzędu Miasta i Gminy w Radzyminie wraz z budową sieci kanalizacji deszczowej oraz demontażem ogrodzenia”.

Zabytki 2021 – Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego

Wnioskowana kwota dofinansowania: 200 000,00 zł

Uwagi: rezygnacja z dofinansowania

3. Nazwa projektu: Krajobraz kulturowy „Wierzyby mazowieckie”

Mazowiecki Instrument Wsparcia Ochrony Powietrza i Mikroklimatu Mazowsze 2021

Kwota dofinansowania: 26 543,00 zł

4. Nazwa projektu: „Przebudowa śródmiejskiego układu komunikacyjnego Radzymina – XV-wiecznego założenia urbanistycznego”.

Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

Wnioskowana kwota dofinansowania: 29 319 700,00 zł

Uwagi: brak dofinansowania

w latach 2022 – 2023:

1. Nazwa projektu: Remont oraz doposażenie Izby Pamięci Żołnierzy Armii Krajowej im. „Młodzika” w budynku Szkoły Podstawowej nr 1 w Radzyminie.

Lokalna Grupa Działania PO RYBY

Kwota dofinansowania: 90 619,00 zł

2. Nazwa projektu: „Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej oraz niezbędnego odwodnienia zabytkowego budynku Urzędu Miasta i Gminy Radzymin powstałego w II połowie XVIII wieku”

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Ochrona zabytków 2023

Wnioskowana kwota dofinansowania: 502 208,21 zł

Uwagi: rezygnacja z dofinansowania

3. Nazwa projektu: „Rzeźba Księżnej Eleonory Czartoryskiej - Opiekunki Radzymina”

Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej – 2023, Centrum Rzeźby Polskiej

Kwota dofinansowania: 214 542,00 zł

4. Nazwa projektu: „Wykonanie prac konserwatorskich przy pomniku Tadeusza Kościuszki w Radzyminie”.

Mazowsze dla miejsc pamięci – Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego

Wnioskowana kwota dofinansowania: 64 462,44 zł

Uwagi: brak dofinansowania

5. Nazwa projektu: „Rewitalizacja budynku dawnej Łaźni Miejskiej (ob. budynek mieszkalny) w celu zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku z 1932 r”.

Rządowy Fundusz Polski Ład

Wnioskowana kwota dofinansowania: 3 500 000,00 zł

Uwagi: brak dofinansowania

6. Nazwa projektu: „Opracowanie dokumentacji techniczno-projektowej w zakresie modernizacji budynku Szkoły Podstawowej nr 1 w Radzyminie wraz z wykonaniem remontu dachu”.

Rządowy Fundusz Polski Ład

Wnioskowana kwota dofinansowania: 1 200 000,00 zł

Uwagi: brak dofinansowania

7. Nazwa projektu: „Opracowanie dokumentacji techniczno-projektowej renowacji kaplicy w zespole Cmentarza Żołnierzy Polskich 1920r. wraz z wykonaniem robót renowacyjnych”.

Rządowy Fundusz Polski Ład

Kwota dofinansowania: 500 000,00 zł

8. Nazwa projektu: „Opracowanie dokumentacji techniczno-projektowej modernizacji zabytkowego Domu „przy Świętym Janie” wraz z rewitalizacją figury św. Jana Nepomucena”.

Rządowy Fundusz Polski Ład

Kwota dofinansowania: 495 000,00 zł

9. Nazwa projektu: „Opracowanie dokumentacji techniczno-projektowej rewitalizacji budynku Starego Młyna w Radzyminie wraz pracami zabezpieczającymi zabytek”.

Rządowy Fundusz Polski Ład

Kwota dofinansowania: 1 950 000,00 zł

Uwagi: brak dofinansowania

10. Nazwa projektu: „Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej oraz niezbędnego odwodnienia zabytkowego budynku Urzędu Miasta i Gminy Radzymin powstałego w II połowie XVIII wieku”.

Rządowy Fundusz Polski Ład

Kwota dofinansowania: 1 200 000,00 zł

Uwagi: brak dofinansowania

7.2. Kierunek działania: Finansowanie wybranych opracowań badawczych i dokumentacji o zagrożonych obiektach (ważnych dla gminy).

7.2.1. Zadanie: Rozpoznanie zakresu niezbędnych potrzeb obiektów, które wymagają przeprowadzenia prac rewaloryzacyjnych.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Radzymin zostały określone obiekty rekomendowane do objęcia ochroną konserwatorską są to:

- parkowy układ wodny pomiędzy ulicami: 11 Listopada, Daszyńskiego i Żeligowskiego w Radzyminie,
- cmentarz ewangelicki w Wiktorowie,
- kapliczka na Górze Świętego Antoniego na granicy gminy Radzymin z gminą Marki,
- kapliczka – grotta z otoczeniem przy al. Jana Pawła II (dawna Wioska Radzymińska),

- liczne krzyże i kapliczki przydrożne na terenie miasta i gminy,
- mogiły żołnierskie na terenie miasta i gminy.

Na terenie miasta i gminy nie stwierdzono dóbr kultury współczesnej. Zaleca się jednak objęcie szczególną formą ochrony miejsc i obiektów stanowiących świadectwo Bitwy Warszawskiej z 1920 r., jako zdarzenia mającego najwyższą rangę dla Polski oraz najsilniej wyróżniającego Ziemię Radzymińską.

Obiekty wymagające przeprowadzenia prac rewaloryzacyjnych:

- młyn,
- budynek szkoły elementarnej wraz z rewitalizacją figury św. Jana Nepomucena,
- budynek dawnej Łaźni Miejskiej.

Budynek młyna pochodzi z końca XIX w. W latach 50-tych XX w. budynek odebrany właścicielom na Skarb Państwa. Budynek murowany, z cegły, częściowo tynkowany. Obecnie w ruinie. Wymaga szeroko zakrojonych prac remontowo-renowacyjnych. Budynek posiada walory architektoniczne, zaprojektowany został na cele przemysłowe, w jednolitej stylistyce, typowej dla obiektów przemysłowych końca XIX w.

Budynek młyna, ul. Romualda Traugutta

figura św. Jana Nepomucena

Figura św. Jana Nepomucena usytuowana w obrębie zespołu kościelnego, przed budynkiem szkoły elementarnej. Barokowa, pochodząca z II połowy XVIII w. figura została wykonana w piaskowcu. Postać świętego w kontrpoście, ubranego w starannie oddaną szatę z ozdobną stójką pod szyją, spod komży-rokiety wystaje dziewięć guzików sutanny. Figura ustawiona na prostopadłościennym postumencie wykonanym z piaskowca. Całość posadowiona na trójstopniowym fundamencie.

Zespół kościoła, w skład którego wchodzi kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego, dzwonnica, plebania, budynek dawnej szkoły i szpitala z kuchnią, służące jako przytułek oraz murem ogrodzeniowym wraz z bramami stanowi północną pierzeję Placu Kościuszki, który po przebudowie i regulacji Radzymina stał się drugim rynkiem Radzymina.

Budynek dawnej szkoły wybudowany został w 1779 r. Jest to budynek murowany z cegły, otynkowany, pozbawiony detalu architektonicznego, założony na rzucie prostokąta. Bryła zwarta, jednokondygnacyjna z dwiema facjatami: od frontu i od ogrodu, zamknięta dachem czterospadowym, facjaty z dachami trójspadkowymi. Elewacje niezdobione, akcentowane gzymsem cokołowym oraz wieńczącym, elewacja frontowa 6 osiowa, elewacja ogrodowa 7 osiowa, otwory drzwiowe i okienne prostokątne, stolarka otworowa nie zachowana. Budynek nieużytkowany, w złym stanie technicznym.

Budynek szkoły elementarnej – Plac T. Kościuszki 3

Budynek łaźni, ul. Zduńska nr 24

Budynek łaźni miejskiej został wzniesiony w 1932 r., na piętrze znajdowało się 8 lokali mieszkalnych. Do dzisiaj budynek zachowany w jednolitej formie i stylistyce o ciekawych walorach architektonicznych i może służyć jako przykład zabudowy Radzymina z przeznaczeniem użyteczności publicznej. Budynek murowany, otynkowany, z detalem architektonicznym wypracowanym w tynku, zbudowany na planie prostokąta. Bryła nieprzekształcona, dwukondygnacyjna z trzyosiowymi, trójkondygnacyjnymi centralnymi ryzalitami od frontu oraz od podwórza, zamknięta dachem dwuspadowym pokrytym papą. Elewacje akcentowane niewielkim gzymsem cokołowym, oraz profilowanym gzymsem wieńczącym. Elewacja frontowa siedmioosiowa, ujęta w narożach lizenami, centralny ryzalit także ujęty w narożach lizenami, w trzeciej kondygnacji lizeny boniowane, ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem z profilowanym gzymsem przepartym nad środkowym oknem półkolistie zamkniętą płyciną nad którą data w tynku „1932”. Wejście do budynku w osi ryzalitu, flankowane dwiema półkolumnkami dźwigającymi płytki tynkowany szczyt z profilowanym gzymsem. Ściany szczytowe budynku zwieńczone trójkątnymi szczytami, zwieńczone faliście opadającymi murkami attykowymi. Otwory prostokątne, nieprzekształcone, stolarka nie zachowana. Budynek zachowany w stanie dostatecznym, wymaga prac remontowo-rewaloryzacyjnych.

Wnioski

Zadania określone w „Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Radzymin na lata 2016-2019” realizowane były w wyniku działań prawnych, finansowych i programowych Urzędu Miasta i Gminy Radzymin, wspólnie z posiadaczami i użytkownikami obiektów zabytkowych. Realizacja zadań miała charakter wszechstronny przez różnorodne i komplementarne zadania, które w całości prowadziły do osiągnięcia zamierzonych celów. Podjęte działania doprowadziły do zahamowania degradacji substancji zabytkowej i pomogły w kształtowaniu atrakcyjnego wizerunku Gminy oraz do zwiększenia atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych. Gmina Radzymin bardzo aktywnie realizuje zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz promowania dziedzictwa kulturowego regionu. Świadczą o tym wysokie nakłady finansowe oraz pozyskane środki z dofinansowań na zadania z zakresu ochrony zabytków. Zadania z zakresu ochrony zabytków były wspierane również przez projekty edukacyjne i promocyjne, których cykliczność pozwoliła na osiągnięcie zamierzonych efektów, w szczególności na zwiększenie świadomości społeczności lokalnej, prowadząc do wzrostu świadomości kulturalnej oraz rozbudzenie zainteresowania zabytkami wśród mieszkańców. W latach następnych planuje się dalsze wspieranie inicjatyw w sferze opieki nad zabytkami w celu zahamowania degradacji substancji zabytkowej oraz przywrócenie dawnej świetności obiektom zabytkowym.